

Nr 1099

PRACE NAUKOWE

Akademii Ekonomicznej
im. Oskara Langego we Wrocławiu

Spójność społeczna, gospodarcza i terytorialna w polityce Unii Europejskiej

Redaktorzy naukowi
Mirosława Klamut
Ewa Pancer-Cybulska

Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej
im. Oskara Langego we Wrocławiu
Wrocław 2006

Komitet Redakcyjny
*Andrzej Matysiak (przewodniczący),
Tadeusz Borys, Andrzej Gospodarowicz, Jan Lichtarski,
Adam Nowicki, Zdzisław Pisz, Teresa Znamierowska*

Recenzenci
Jan Kaja, Elżbieta Kryńska, Zygmunt Szymła

Redakcja wydawnicza
Agnieszka Flasińska, Andrzej Szubert

Korekta
Aleksandra Śliwka, Joanna Świrska

Projekt okładki
Beata Dębska

Skład i łamanie
Jolanta Sałagaj

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

Wydanie publikacji dofinansowane ze środków KBN oraz Oddziału PTE we Wrocławiu

© Copyright by Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu
Wrocław 2006

PL ISSN 0324-8445

Druk i oprawa: Zakład Graficzny AE we Wrocławiu. Zam. 650/05

Spis treści

Przedmowa	11
-----------------	----

SPÓJNOŚĆ I KONKURENCYJNOŚĆ W DZIAŁANIACH UNII EUROPEJSKIEJ

Urszula Kalina-Prasznic: Aspekty socjalne Unii Europejskiej	17
Mirosława Klamut: Przesłanki realizacji nowej polityki spójności Unii Europejskiej w latach 2007-2013	26
Jan Borowiec: Oddziaływanie europejskiej unii walutowej na spójność gospodarczą i społeczną Unii Europejskiej	44
Marian Noga: Polityka monetarna Polski w związku z wejściem Polski do strefy euro	56
Wanda Pełka: Konwergencja monetarna jako warunek wzrostu gospodarczego w nowych krajach członkowskich Unii Europejskiej	63
Bernadeta Baran: Stan finansów publicznych w Polsce i jego wpływ na warunki realizacji stabilnego wzrostu gospodarczego	73
Teresa Korbutowicz: Polityka konkurencji a spójność gospodarcza i społeczna w Unii Europejskiej	83
Bogusław Fiedor: Problemy spójności społecznej i ekonomicznej w polityce energetycznej Unii Europejskiej	93
Bogusław Bembenek: Partnerstwo i konkurencyjność w świetle polityki spójności Unii Europejskiej	106
Dariusz Urban: Polityka spójności w świetle strategii lizbońskiej. Między solidarnością regionalną a konkurencyjnością globalną	118
Sławomir Jankiewicz: Konkurencyjność podstawowym celem Unii Europejskiej w zglobalizowanej gospodarce	127
Joanna Kołodziej, Grzegorz Paluszak: Zróżnicowanie cen kontrolowanych i inflacji w Unii Europejskiej	137
Jarosław Czaja: Konwergencja cenowa jako element i wsparcie spójności w Unii Europejskiej	153
Agnieszka Dobroczyńska, Leszek Juchniewicz: Energetyka Polska – kontekst europejski	161

Małgorzata Gawrycka, Anna Szymczak: Wykorzystanie wybranych wskaźników makroekonomicznych do oceny efektywności gospodarek krajów Unii Europejskiej	176
Joanna Brózda: Niwelowanie dysproporcji w rozwoju polskiego transportu morskiego jako jeden ze strategicznych celów polityki w wymiarze mezoekonomicznym	185

SPÓJNOŚĆ I INNOWACYJNOŚĆ W PROCESIE ROZWOJU GOSPODARKI OPARTEJ NA WIEDZY

Grzegorz Paluszak, Katarzyna Kuźniar: Konkurencyjność i wolność gospodarcza w państwach Unii Europejskiej w świetle strategii lizbońskiej	199
Joanna Jahn: Luka innowacyjna między Polską a krajami Unii Europejskiej	213
Arkadiusz Świadek: Makrouwarunkowania funkcjonowania regionalnych systemów innowacyjnych – doświadczenia międzynarodowe	225
Alicja Panenka: Innowacyjne instrumenty finansowe jako czynnik sprzyjający poprawie spójności ekonomicznej w regionach	237
Małgorzata Dolińska: Marketing relacji w działalności innowacyjnej przedsiębiorstw na rynku Unii Europejskiej	249
Janusz Zaleski, Paweł Tomaszewski: Przewidywane efekty Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013 i polityki spójności Unii Europejskiej w Polsce	258
Iwo Augustyński: Pomoc publiczna w osiąganiu celów horyzontalnych polityki spójności Unii Europejskiej	269
Tadeusz A. Grzeszczyk: Polityka spójności a absorpcja pomocy publicznej z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej	285
Ewa Nowińska-Łażniewska, Tomasz Górecki: Procesy konwergencji i dywergencji – prezentacja wybranych modeli wykorzystywanych w analizach regionalnych	293
Monika Rozkrut: Propozycja metody identyfikacji dysproporcji w rozwoju regionów w Polsce i Unii Europejskiej	302
Giuseppe Calzoni, Cristiano Perugini, Marcello Signorelli: Real Convergence and Employment Intensity of Growth. An Empirical Analysis for the EU Countries and Regions	310

ŚRODKI POMOCOWE UNII EUROPEJSKIEJ W DZIAŁANIACH WSPÓLNOTOWYCH

Ewa Szostak: Polityka spójności a wyzwania dla polityki rozwoju regionalnego w Polsce	341
Leszek Cybulski: Regiony słabo rozwinięte w polityce strukturalnej Unii Europejskiej	348
Urszula Markowska-Przybyła: Spójność przestrzenna regionu a jego konkurencyjność	374
Antoni Slonimski, Maryna Slonimska: Entrepreneurship Development Strategy of Frontier Regions of Belarus after Expansion of European Union	383
Ewa Pancer-Cybulska: Problematyka małych regionów w polityce spójności Unii Europejskiej	392
Zbigniew Przybyła: Mikrorestrukturyzacja euroregionu Nysa	403
Jolanta Taraszkiewicz: Rola funduszy strukturalnych w rewitalizacji regionów charakteryzujących się dużą koncentracją schyłkowych gałęzi przemysłu	411
Jerzy Ładysz: Europejskie ugrupowania współpracy transgranicznej jako nowy instrument polityki spójności Unii Europejskiej	421
Arkadiusz Mroczek: Ocena wsparcia rozwoju zasobów ludzkich ze środków funduszy strukturalnych w Polsce	428
Maciej Piekarski: Inicjatywa wspólnotowa URBAN jako narzędzie polityki Unii Europejskiej w zakresie rozwoju obszarów miejskich	438
Karolina Sadowska: Współpraca transgraniczna w regionie Morza Bałtyckiego na przykładzie projektu Defris	450
Bogusława Kukła: Środki unijne w finansowaniu infrastruktury komunalnej na przykładzie gmin powiatu gliwickiego	459
Marlena Rogus: Zrównoważony rozwój w jednostkach samorządu terytorialnego	470

Summaries

COHESION AND COMPETITIVENESS IN THE EUROPEAN UNION ACTION

Urszula Kalina-Prasznic: Social Aspects of the European Union	25
Mirosława Klamut: New Cohesion Policy of the European Union in the Years 2007-2013	43
Jan Borowiec: The Influence of European Monetary Union on the EU's Economic and Social Cohesion	55

Marian Noga: Polish Monetary Policy in Relation to Poland's Joining the Euro Zone	62
Wanda Pełka: Monetary Convergence as a Condition of Economic Growth in the New EU Member States	71
Bernadeta Baran: Condition of Public Finance in Poland and it's Influence on Conditions of Realization of Stable Economic Growth	82
Teresa Korbutowicz: Competition Policy and Economic and Social Cohesion	92
Bogusław Fiedor: Problems of Social and Economic Cohesion in Energy Policy of the European Union	105
Bogusław Bembenek: Partnership and Competitiveness in the Light of Cohesion Policy	117
Dariusz Urban: Cohesion Politics in the Aspect of Lisbon Strategy. Between Regional Solidarity and Global Competition	126
Sławomir Jankiewicz: Competition as the Main Objective of the European Union in the Globalised Economy	136
Joanna Kołodziej, Grzegorz Paluszak: The Regulated Prices and Inflation Differentials in the European Union	152
Jarosław Czaja: Price Convergence as Essential Part of the Cohesion in the European Union	160
Agnieszka Dobroczyńska, Leszek Juchniewicz: Polish Energy Market – European Context	175
Małgorzata Gawrycka, Anna Szymczak: Using some Macroeconomic Indicators for the Evaluation of EU Economies Efficiency	184
Joanna Brózda: Leveling of Disproportion in Development of Polish Maritime Transportation as One of the Strategic Targets of Policy in Meso-economic Dimension	196

COHESION AND INNOVATION IN THE PROCESS OF DEVELOPMENT OF ECONOMY BASED ON KNOWLEDGE

Grzegorz Paluszak, Katarzyna Kuźniar: The Competitiveness and Economic Freedom in the Countries of the European Union in the Context of Lisbon Strategy	212
Joanna Jahn: Innovation Gap between Poland and European Union Countries	224
Arkadiusz Świadek: Macrodeterminants of Regional Innovation Systems Activity – International Evidences	236
Alicja Panenka: Innovative Financial Instruments as a Factor Facilitating Improvement of Economical Cohesion in Regions	248
Małgorzata Dolińska: Relationship Marketing in an Enterprise Activity on the EU Market	257

Janusz Zaleski, Paweł Tomaszewski: Predictions of Effects of National Development Plan 2007-2013 and the EU Cohesion Policy in Poland	268
Iwo Augustyński: State Aid in Realisation of Horizontal Cohesion Policy Goals of European Union	284
Tadeusz A. Grzeszczyk: Cohesion Policy versus Absorption of State Aid from the European Union Structural Funds	292
Ewa Łażniewska, Tomasz Górecki: Convergence and Divergence Processes – a Presentation of Chosen Models Used in Regional Analyses	301
Monika Rozkrut: The Proposal of the Method of Identification of Disproportions in Regional Development in Poland and the European Union	309
Giuseppe Calzoni, Cristiano Perugini, Marcello Signorelli: Konwergencja realna i efektywność zatrudnienia a wzrost gospodarczy. Analiza empiryczna krajów i regionów Unii Europejskiej	337

AID FUNDS OF THE EUROPEAN UNION IN COMMON ACTION

Ewa Szostak: The Cohesion Policy VS Challenges for Policy of Regional Development in Poland	347
Leszek Cybulski: Less Developed Regions in the Cohesion Policy in the EU	370
Urszula Markowska-Przybyła: A Spatial Cohesion of Region Versus its Competitiveness	382
Maryna Slonimska, Antoni Slonimski: Strategia rozwoju przedsiębiorczości granicznych regionów Białorusi po rozszerzeniu Unii Europejskiej	391
Ewa Pancer-Cybulska: Small Regions as the Subject in the EU Cohesion Policy	402
Zbigniew Przybyła: Microrestructuring of Euroregion Nysa	410
Jolanta Taraszkiwicz: The Importance of the Structural Funds in Revitalization Regions with High Concentration of Phase Down Industries	420
Jerzy Ładysz: European Groupings of Cross-border Cooperation as a New Instrument of the European Union's Cohesion Policy	427
Arkadiusz Mroczek: Evaluation of Human Resources Development Support from Structural Funds in Poland	437
Maciej Piekarski: Community Initiative URBAN as a Tool of the EU Policy Concerning URBAN Areas Development	449
Karolina Sadowska: Trans-border Cooperation in the Baltic Region Based on the Defris Project	458
Bogusława Kukła: European Union Resources in Financing of Communal Infrastructure on the Example of Communes from Gliwice District	469
Marlena Rogus: Sustainable Development of the Local Government Administration	478

Przedmowa

Politykę spójności zapisaną w Traktacie rzymskim, a potwierdzoną w kolejnych traktatach, z Traktatem o Unii Europejskiej włącznie, rozumiemy na ogół jako zbiór działań Unii na rzecz jej spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej. Uznajemy również, że od czasu reformy z lat 1986-1992 stała się ona, wśród innych dziedzin polityki unijnej, podstawowym mechanizmem zabezpieczającym realizację zasady solidarności – jednej z głównych wartości, na jakich opiera się Unia. Od tej pory celem polityki spójności stało się wspieranie harmonijnego rozwoju całej Unii przez wspieranie słabszych regionów, grup ludzkich i wybranych sektorów gospodarczych. Ten cel działania Unii miał się stać również ważnym zadaniem wszystkich jej członków. Liczono się bowiem z tym, że powołanie jednolitego rynku europejskiego niekoniecznie musi być korzystne dla wszystkich regionów Wspólnoty. Obawiano się, że najszybciej i najprężniej będą rozwijać się regiony najbogatsze, a najbiedniejsze – znacznie wolniej lub popadną w stagnację. Uznano zatem, że konieczne jest zwiększenie nakładów finansowych na politykę spójności, gdyż bez tego nie uda się stworzyć odpowiednich warunków do efektywnego funkcjonowania jednolitego rynku wewnętrznego.

Od tamtego czasu minęło sporo lat, polityka spójności stała się drugą pod względem wielkości wydatków polityką Wspólnoty. Również obecnie pozycja tak rozumianej polityki spójności wymaga z wielu powodów umocnienia. Wśród nich głównym jest nie tylko ostatnie rozszerzenie Unii Europejskiej, ale również przyspieszenie dynamiki rozwoju oraz zmian strukturalnych w gospodarce całej, rozszerzonej Unii Europejskiej. Zwiększenie efektywności rozwoju gospodarki unijnej powinno przynieść w najbliższej przyszłości poprawę jej pozycji konkurencyjnej w gospodarce światowej. Staje się to kolejnym, ważnym oraz bardzo aktualnym wspólnotowym zadaniem wszystkich członków.

Komisja Europejska, przeświadczona o konieczności wskazanych zmian, publikując na początku 2001 r. raport o spójności społeczno-gospodarczej Unii, zainicjowała debatę dotyczącą przyszłości polityki spójności w rozszerzonej Unii, obejmującej 27 państw. Rozszerzenie Unii nie tylko spowodowało wzrost jej populacji o prawie jedną trzecią, ale jednocześnie pogłębiło terytorialne dysproporcje rozwoju w jej granicach. Komisja Europejska uznała, że ten bezprecedensowy zakres rozszerzenia Unii powinien się wiązać z wprowadzeniem istotnych zmian w dotychczasowy sposób oddziaływania polityki spójności na jej rozwój. Tym samym zwróciła uwagę, że pożądane jest znaczne zwiększenie efektywności innych

dziedzin polityki unijnej oraz znaczenie silniejsza ich więź z celami polityki spójności osiąganymi w latach 2007-2013.

W rezultacie od czasu zainicjowania dyskusji coraz częściej w wypowiedziach zarówno polityków, jak i ekonomistów uznawano, że określenie „polityka spójności” powinno być rozumiane w znacznie szerszym zakresie. Dotychczasowy sposób działania polityki spójności, nakierowany przede wszystkim na wsparcie najsłabszych członków Unii oraz jej najsłabszych regionów, uznano za niewystarczający. Sugerowano, że polityka spójności powinna się wpisywać w rozwiązania dotyczące najżywoźniejszych jej problemów, że powinna również budować wspólne dla całej Unii warunki do trwałego rozwoju. W szczególności powinna pozostawać w zgodzie z celami zawartymi w strategii lizbońskiej i göteborskiej, dającymi pierwszeństwo rozwojowi czynnikom podnoszącym konkurencyjność regionów oraz tworzenie nowoczesnych, wysoko wydajnych miejsc pracy. Oznacza to, że powinna być również odpowiedzialna za wydatne zwiększenie:

- dostępności i sieciowości przepływu wiedzy,
- innowacji i transferu nowej technologii do przedsiębiorstw,
- dostępności do nowych technologii informacji i komunikacji oraz do edukacji i ustawicznego kształcenia, przeciwstawiającego się bezrobociu,
- marginalizacji społecznej,
- wymagań dotyczących przyspieszenia dywersyfikacji struktur gospodarczych regionów opóźnionych w rozwoju.

Dyskusja o nowej polityce spójności ujawniła również różnice poglądów obecnych członków Unii Europejskiej na charakter warunków, w jakich powinna ona być realizowana w latach 2007-2013, oraz środków finansowych, którymi powinna dysponować. Co się tyczy warunków, to uznano, że powinny zostać zapewnione przede wszystkim następujące spośród nich:

- prawo do otrzymywania największej części środków pomocowych przysługuje krajom i regionom najbardziej opóźnionym w rozwoju;
- polityka spójności oparta na decentralizacji i regionalizacji środków stanowi jedyny możliwy scenariusz na przyszłość;
- należy zachować ciągłość polityki spójności w rozwiązywaniu najważniejszych problemów ekonomicznych, społecznych i terytorialnych Unii;
- należy polepszyć sprawność administracyjną i instytucjonalną wszystkich regionów oraz krajów będących beneficjentami funduszy strukturalnych, co powinno znacznie poprawić spójność i efektywność działań podejmowanych przez państwa członkowskie, ich regiony oraz Komisję Europejską.

Ten ostatni warunek jest potwierdzeniem założeń dotyczących tego, że nowa polityka spójności powinna umożliwiać efektywną współpracę nie tylko na poziomie wspólnotowym, ale również między nim a poziomem krajowym i poziomem regionów. Za szczególnie ważne obszary spójnego podejścia Unia uznała osiągnięcie celów

„Wspólnej polityki rolnej”, „Europejskiej strategii zatrudnienia”, nowej strategii lizbońskiej oraz „Europejskiej perspektywy rozwoju przestrzennego”. Osiąganiu celów tych dziedzin polityki poświęcone są znaczne środki z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. Dodać należy, że zapewnienie spójności w warunkach osiągnięcia tak wielu celów powinno się odbywać bez szczególnych napięć w odniesieniu do stabilności otoczenia makroekonomicznego oraz równoważenia budżetu Unii.

Można zatem uznać, że określenie „nowa polityka spójności” używane jest przez Komisję Europejską w szerszym znaczeniu i odnosi się do relacji występujących w Unii Europejskiej między rozwojem a spójnością. W tym znaczeniu osiągnięcie spójności zależy od charakteru i zakresu współdziałania rozmaitych podmiotów w procesie rozwoju gospodarczego. Wymiar gospodarczy spójności, kreując efektywną współpracę, umożliwia pełne wykorzystanie potencjału, którym dysponuje gospodarka, obniża koszty transakcyjne, polepsza jakość zasobów, zwiększa ich mobilność i efektywność alokacji. Osiąganie lepszej spójności społecznej wymaga zarówno racjonalnej realizacji zasady solidarności społecznej, jak i redystrybucyjnej funkcji instytucji publicznych Unii, władz krajowych, regionalnych czy lokalnych. Osiąganie zaś lepszej spójności przestrzennej powinno być coraz pełniej związane z usuwaniem barier w przestrzennym zagospodarowaniu terytorium Unii. Można mieć nadzieję, że nowa polityka spójności, rozumiana w ten sposób, będzie przyczyniać się zarówno do zwiększenia dynamiki wzrostu gospodarczego w Unii Europejskiej, jak i do wypracowania większych niż dotychczas środków na pogłębienie spójności regionalnej na jej terytorium.

Oddajemy do rąk czytelnika tom studiów zawierający referaty przygotowane na konferencję poświęconą spójności. Dotyczą one wielu aspektów nowej polityki spójności Unii Europejskiej, ale również formułują wiele wyzwań wobec unijnej polityki regionalnej, wymagających skutecznego rozwiązania. Treść tych opracowań wiąże się najściślej z polskimi potrzebami rozwojowymi oraz strategicznymi interesami gospodarczymi. Sposób realizacji zarówno nowej polityki regionalnej, jak i strategii lizbońskiej w jej nowym wydaniu będzie miał ogromny wpływ na priorytety inwestycyjne w polskiej gospodarce oraz w polskich regionach wyznaczane na lata 2007-2013.

W tomie zamieszczono prace ponad czterdziestu autorów, pogrupowane ze względu na główny wątek rozważań i kontekst ukazywania zagadnień spójności, tj. konkurencyjność, innowacyjność, instrumentację oraz ocenę skuteczności i efektywności polityki spójności w wymiarach wspólnotowym, krajowym i regionalnym. Nie sposób poświęcić choćby paru słów poszczególnym opracowaniom z osobna, ale należy stwierdzić, że wiążą się ze sobą ze względu na problematykę spójności oraz to, że powstały z pasji śledzenia przemian w funkcjonowaniu Unii Europejskiej i rozwoju integracji.